

ههگبهی دارمان، (1)

رهخنه و، ئەشناسنای :

دستور زبان کردی (ههورامی)

کهیومهرس نیکرەفتار ،

nikraft100@hotmail.com

تالیف : فاتح رحیمی

11 - 1

Date:Nov.10,2007

کاک فاتح - ی رحیمی - م جه نزیکه و چه م پنه نه که و ته ن و، داخه کیم مه ژناسوش . ته نیا به پاو نویسه که ویش ، په ییم بهرکه و ته که ئادیج پیسه من و هره که سایته ری که زه مانیه و جه بووم و بهرو ویمان، فیرکاری بینمی؛ "ئیسه" فیرکارا" و، جه فیرگاکاو زادو بوومیه نه (ده بیرستانه کا نه) وانهو" ئەدهب و، رازمانی فارسی" ماچوو.

دوو راهه ددووور پیسه په ییش ملوو که فیرکاریوی دئسوژو، ویشناس و، نه ته به وه شه سیان. په وچی ئی چوارینی چی پیوه نه نه، تاییه ته نه به ئادی و، به گردوو ئا فیرکاره دئسوژ و، مانیا نه شناسا که گه و هه روو ونهو، ویشا که رانه دئی خامه که بيشاو، "ئارهش" ئاسای ، دئوو ده روون و، نه وه کاو وه ئاتیش ، په شتاو په شت ، په نه پاراو که را. ئا فیرکاره دئسوژ و، ویشناسی که نه رکی نه ته بایه تی و، ئیخلاق و، وژدانی ویشا جه هه ر بارو دۆخ و، هه ئوو مه رچیوه نه، که هه ئی؛ به درۆسی و، پاک و، راسی، مشناسا و، به کردهوی ئاو مزانه و، ئەندیشه و هه رانه و، زانستیانه، جه رۆ ویشنه نه نیشانه مەدا. به به ئگه ی زینده و، گویا سه له منا که جه گرد زمان و مه کانیه نه ، به دل و، به گیان " فیرکارینی".

نه ک ئانی که به نامی فیرکارینی و،

به کردهوه ، " چۆکله تاش" و، " هۆردار" و، " شۆفار" ینی!!

ههگبهی دارمانش ، ئاورای سیر که رۆ
په ی رۆ میدانی ، رواسه شیر که رۆ

فیرکار فیربیهن ، نهوی فیرکه رۆ
تۆشهش یاووره ، په پ زاننش و، ویر

(1) - ههگبه ، جوړیو کۆله پشتیه بی که گه رده شگه ری ، کاره وانیی ، سه فه ری یا... ئاخه ئینیش چه نی "زادی" یانی تۆشه و پای ، پیسه که ئوو په ئوو وارده ی و، وته ی و،... و، دینیش شان هه شاره . ئیتر نیازشا به چیوئیته ری نه بی تا یاوینی یاگی مه به سه . من چیگه نه ئی مانامه مه به سه نه . دارمان ، واتیاو که جه وهختو پیمان ه و گه نم و، یه وو ، و برینج و ماش و نو هیو و تفو... نه، که به ته نه که یا که وچه یا هه ر کاسیو ته ر پیمینیشا؛ به کارش ئارینی . په رش که رینی و، داریو (چوئیه) کیشینی سه رشه نه تا به ره مه که ئچا و لچوو ده فره که ی ته خت بی . پینه یه واچینی دارمان .

سەرەنجام ئۆسخیو جە نامە (کتیب) ە کەو ، کاک فاتیح - ی رەحیمی ، فیرکار - نویسیاری دئسۆزیم ،
یاوادەس . 264 لا پەرین بە دریزا و پانای 24 و 16 سانتیما . چاپی یەکم سائەو 138 و (2007 ز .)
بەرگی ئەوئش ناوی ئاسمانیا . بەرگۆو پەشتیش بە نام ؛ پە ی سەرەنجادی مشیو :
وینەو پیرە مەردیوی زەحمەت کیش و ،
دل و ، دەروون ریش و ،

سەردو گەرم چەشتەو رۆزگاری ،
جە وەرزو هامن و ، وەھاری ؛

ماوەرۆشەو یاد ،

دلی ناشاد ، رەنجی بەریاد ،

هەناسە ی تەم ئەنگیز ، سینە ی پەر فەریاد .

فەرەجی و ، جل و بەرگش بەرەم ، داستانواچینی

جە پایداری و ،

سیما و چیرەش ، بانگەوازیوا پە ی یاری و ، " **نایاری** " !!

پە ی بیھوشی و ، هوشیاری !

بە تامازوئی و ، تاسیوی فراوانەو نامەکم کەردەو ، جە لا پەرەو 1 یەنە ، چەم روکیا چیویویەرە
کە تاریخ و ، بت و ، بتخانە ییش جە زەینەنە پە ی زیندە کەرداوە !
جە زانش و ، دەروون شناسیەنە ماچاش : " اصل تداعی معانی " (= ئاچیووە کە وەختیو وینیش ، یا
مژنەویش ؛ چیویتەریت ویر وزۆو کە جە ویدەدی دوورنە چەمت پەنە کەوتینی ، وانینیت ، ئەژنیینیت ، یا
پەیشاگیلنانیەو . سەرچەمەو باورو من ئەئبەتە ؛ بەنگە ی سەئەمنەرۆ تاریخیا .)

چەمیوم رووکنا لا پەرەکاو 2 و 3 رە ، دەسگیرم بی کە نامە کە بە " فارسی " یا ! پەئە مەکەرە جە داومریەنە !
گەرەکمبی بی مدرای چەنە ، میاچەمام بدەو پیوەرە ، وەئی مدرائی چەنە و ، خیرا ئامانیووە ویمەرە . راسەش
ئینە کە واتەنشا : " سەرباشتەو فیرکارا ، رۆزگارا " ، پەندیووی گەوریش چەنەنە و ، من رۆزگاری ئی
پەندیشە پیسە گۆشەوارە ی کەردینە گۆشە .

پەوچی بیوچان بەراوردیوم کەرد بەینوو ئیسە یەو ، چل سائی چیووەئتەرینە :
دیم ئاوەختە پە ی ئەووە نویستە ی هۆنیایا و هۆنیارە کوردە " گۆرائی " یەکا ، مەشیا بەدزیەو ئی کارما

کەردەبیای و ، تازە ئادیج بە " رانویسی فارسی " !! چون چارەسەر یۆتەرما نەبی .

ویم پیسە سەئەمنا کە : هیشتای هەر خاسا دمای 50 سائا ئیسە وەسینیا متاومی دوی واژی کوردیی
جە پائو فارسی یەنە بنویسی ! ئەئبەتە فرەزیاتەر جە دوی واژا . راسەش ئەگەر پیسە دادومریوی

داد پەرەرى داۋەرى كەرمى، مياۋمىنە كە تەنيا سەر خەتەكى بە عەرەبى - فارسييەنى ؛ باقى دلى ناخەن
 ونامەكى بە كوردى گۇرانى (ھەۋرامى) يا ، نادىج كام گۇرانى ؟
 نا گۇرانى و، گۇسانى - يە كە بە ھۇنىاي پەر جە خۇنيا و ھۇنيارا ، رازيانەۋ و، ئە جۇ كويسانا و -
 ھەۋرامانىيەنە گىلى و، ۋەرزو ، ۋەھارياۋ، نر كە و دەراۋا ،
 بەندەن و، دۇل و، شەتاۋا ، سورەھەرالەۋ ، چنورو، سەراۋا.
 سەرە نجام :

پى ئاكامە يوانى كە: درۇستەر ئانەنە كە داۋەرىما دوور بۇ جە ھەست و دەمارگىرېما (= احساس وتەعە
 صۇبېما).
زىياتەر چىنىشاچە ، مەبۇ جە داۋەرى و ، بەراۋردەنە، پەنە كەرمى

ھەرپاسە دوى فاكٹورى : " زەمانى و مەكانى " ما جەۋىر نەشا !
 " ئەگەر گەرەكتا گۇچەۋەنىۋە چەقنىيەنە يۇي؛ مەشيو ۋەلىنە چەنىۋە چەقنىيەنە ۋىت " ھەقم دا بە
 نويسيارى و، واتم : دەس ۋە ش و خامەرەۋان . تۇ چامەنىي و، تۇمت شانا ،
 من چەى بىنى و، ئانەم زانا،

چىش زانىنى و، چىشم وانا ؛

پەر خۇش و، سىنەى پەر جۇش ،

رازە و دىم ، باگرد وانا .

جە لا پەرەۋ 4 يەنە، " فەرست مطالب " ھەن كە بە وردى بابەتەكى ، لا پەرە بەندى
 كرىيىنى. (5-10)

نويسياري دلسۆز، كاك رهئوف - ي مە حمود پور ، چىرو سەر خەت و، " گردما پىۋە جوانخاسىنىمى"
 بابەتپوش بە گۇرانى (ھەۋرامى) نويستن كە دەسپش ۋەشى با و، جەھانبىنىش گەشەنەساتەر.
 كاك رهئوف جە كۇتائى نويسەكەيشەنە، پاگىرۇرە سەرو ئىنەيەكە:

"... بادوور جە دەمار گرى و، رەگەز پەرە ستى، كە سەۋقاتوو فاشىستەكاو، دىكتاتورەكان، گنى ھەۋلى
 پەى پارىزنای ئى بەشى جە زوانەكە يما و، گەشە پەنەدايش. گرنگ ئانەن جەمەبۇ. ئەگىنا ھىج كارى بىكەم
 و، كورتى نيا. كەم و كورتىيەكى مەشيو جە رەوتەنە قەرەبەۋ كرىاۋە، كەلىنەكى پەرى باۋە."

- خامەرەۋان ، پەر دانش دىپراسەۋ نىشانى . منىج ھەرسەروۋ ئى راسپاردەيەۋ، پەى گىرۋەرە وتكا و
 نەزام ئانىنە.

- سالەۋ 1385 كۇچى مانگى - يىج ، مەشيو 1385 كۇچى [ۋەرەتاۋى] بۇ با ھەنە چاپبەكە ،
 راس كرىۋە.

"مقدمه" ی فارسی و ، "وه ئینه" ی گۆرانی (هه ژورامی) ،

لا په ره کى 15-23 شا گرتنه ره که به خامه و، نویسیاری فیڕکارو نیک کاریما ، کاک فاتیحی رازیانه و .

جه لا په ره و 17 به ندو 6 یه نه ، نویسه نش: "... تنها چند واج (ځ ، ښ ، ښ ، ښ) در این زبان وجود دارد که در بقیه ی زبانهای کردی ، دیده نمیشود."

به دۆسی دئسۆز و، فیڕکاری وه شه ویسیم به زوانوو ویما ،

ماچوو: زوانی کوردی ته نیا " یۆن " که ئادیج داخه کیم هیشتای نه که و ته ن یاکى و، نه بیه ن به زوانیوی یۆگرتهی هه مه گانی و، هه مه گیر .

زوانی کوردی چی شیوه زارا درۆس بیه ن :

1- کرمانجی (= شیوه زارو باکوری و ، وه ره تاو پری + خوراسان و شمالونئییرانی ...)

2- سۆرانی (= شیوه زارو باشوری و، وه ره تاو خیزی و...)

3- که ئوری (= کرمانجی)، که ئۆستانه کاو کرمانجی و نیلامی و، زیاتهری گیرۆنه وهر .

4- گۆرانی (= هه ژورامی) ، که یاکه دارو پانه وی - یا که پاکه ش (قه ئه مېروش) "مادی گه و ره و، مادی

گولانه" بیه ن و، زیاتهر جه 1200 سائین نه مامی ساواو "زوانی کوردی" ، ئاویاری و په رومرده

که ره و تانیسه خه ریکا بیاونۆش سه مهر ، پا ئۆمیده و که په رومردگارش جه سای و، سه هه ندشه نه ،

ژیوو ، سه یوو و، شادمان بۆ به ده سنه ما میش که : چيگرد "سه دسانانه" پاريزاناش و، دۆناناش

ولاواناش. گردیچما خاس ئینه یه مزانه ی که تا 200 سالی چه یوه ئتهر میرزا و مه لا و بویژ

و، نویسیار وه ئیاری کوردوگۆران (سۆران و گۆران)، زوانی نه ده بییش "گۆرانی" بیه ن.

چه مه رانی چیشا جه نه مامیوی که چه قنیش و، په شتاو په شت خزمه تش که ری و، په رومرده ش که ری؟

هه ئبه ته و، سه د هه ئبه ته ،

بلو چۆکیروه و، میوه ی شیرینتهر جه قه ندیت په ی به رگیرو؛ نه ک درۆس پیسه شه میوی شۆله و روشنائی

به خشو به به زم و، دیگه رانی و، ویش مرۆره و، گیان بسپارۆ !!

ویما واته نی :

" نه گهر ته ماداری خوانه و، یانه هه ماسای بیمی، مشیو نه مه ی ئاورا سه ره بنیه یه می؟!"

ئاکام : هه ریاسه که کاک فاتیحی جه لا په ره و 19 نامه (کتیب) هکه یشه نه، نه سپاران شه ره،

منیج به نۆبه و ویم ، هه م سپارش که روو ، هه میج واده مده و که ره و تم چی رانه خیرا و، خیراته ر

کهروو. گردیماوه به هیژوو ئاوهزی و، مهنتیقی و، دانش و بینش و، نویستهی و، نهژنیهی و،
ئامانج و، خواستما به ئانیشا که مشیو بزانا سه له منمی.

5- زوان و، "باباو سۆته دئا" که ئیمه به کوردش مزانی و، دلیچهق و میدان و، پایته ختاو
کورده سانیه نه (همه دان جه ده پوره و مادیه نه و، به هار جه زه مان و، سۆلتان سه نگه ر- ی
شه نگار- یه نه)؛ جه نه ده ی بیه ن و، گه شه ش که رده ن و، ... لایکه م پی دوه
ده لیلایه. زوانی کوردیا و، ره سه نایه تیش شکه ش نیه نه چه نه:

بۆری سۆته دئان ، گردی هم ئانیم سۆخن واهم که ریم، واهم سۆرائیم

دلی ئاخه ن و، نامه که ی :

پێسه به شه بندی کریان : بخش اول - واج شناسی ، (لا په ره و 25-37) ی
که 31 واج- ی (= واک ، واژ ، حرف ، بیت ، دهنگ) به نامی " نه لعی " هامبه شی (فارسی ،
عه ره بی ، کوردی) گیرۆنه وهر که صامت (= بیجمووچۆل یا بیده نگینی). 9 دانئ جمه ریچش
جه خشته و لا په ره و 34 یه نه نیشانه داینئ که به باوروو من: ته نها 4 دانه که و سه ره تای (ه ، ی
، و= سه ر و ، چیر و ، وهر- هکه + ا) ی ، ره سه نی و، نزیک به زه یینی و، هه ماهه نگینی . باقیتهر
سه روه نه شیونینی .

په ی ئی دوانه یه "وو" که فره ره نگدار "گو" کریا، جه سۆرائیه نه نه زمونی تیرو ته سه لاهه ن
ئیتروانیا جاریتهر ویما نازمایش که رمیوه.

په ی یاگی دیاریه و ، یه کدانه " و " یج، جه واژنه ؛ نه زمونوو عه ره بی و، فارسی و، سۆرائی،
وه سین هه ریهریماهه نی با هه ر ئی فه ردی که کاک فاتیح- یج په ی نمونه ی ئاهردینه ،
باروهه ؛ به راوردیو جه رانویسه که یسه نه کریو:
ک.ف.لاپ. 37 ی نویسه نش:

" گۆل چۆن روی نازیز نه زاکه ت پۆشان به فراوان چۆن سه یل دیدهی من جۆشان "

ئیمه جه هه ورامیه نه ئی "چون" - یه هه ریپسه " چون" ی فارسی منویسمی، "و" ی، دهنگ و، رهنگ
داراو، ئینه شانه (= و)، نهک ئینه شا (و). وهئی "واک" و، واوی جه واژهو "جۆشان و/ پۆشان"

یەنە ، گۆ - ش رەنگدار نیا . یانی درۆس نویسیان . سەبارەت بە ئی "د"یچە ، وەلتەر ئاماژە کریان .

بەیدی با تیک نە دەیمی ئەو وئماو ، ئەو خە ئکیته ریج . جە رەوتوو پاینە ، ئی وردە کاریی بە ئاسانی چارە سەر کریا . بدیهیدی ئە ئصبی فارسیی چ گەرەو کیشیوش چەنەن و ، "فیروز" بیحاله و دمای مدیوی ویش مارۆرە چەنیشو ، فیرش بو . تەمرین (وی ئەرە ئاوردە ی) و ، وانای و ، نویستە ی ؛ قوئاخیوی بەر جە ستینە پە ی فیربیە ی ، کە کیشەکا سەر و رە یوہ لایەرۆ . ئە زموئو ئی سی ، چل سائە یە پەنەش سە ئە مناینمی کە مە شیۆ ئەو هل بنەرە تیۆ بو تا بتاومی سەر شەو دیوارو کۆلە کەو دارو پردوو ، مەرزە میەرە . با یاردیدەری بیمی ئی بنەرە تە کنیوو ، مەرزە یۆرە .

کاک فاتیحی ، دەشش وە شبو :

ھامدەنگە خەوارە کیش پە ی ئاسانکاری و ، ئەو ھوانای درۆستەری ؛ نیشانە داینی و ، جە 5 خشتی گۆنە گۆننە نیاینیش وەراو ھوو پیتە کوردیە کاوہ تا وە نیار (وانەر = ئەو ھوان) ، تووشیارو کیشە ی نە بو .

زیاد چینە یچە ، پە ی یارمە تی فرەتەری بە وە نیاری ، جە ویژە ی (ئە دە بی) ھۆنیائی ، بارە ی لازمش ھۆرگرتەن و ، ھۆنیای لازمیش پە ی دەوئە ندتەر کەردە ی باسە کە ی ؛ بە نموونە ئاوردی ئیوہ . سەرەنج (= سەرئەنج) :

1- مقدمە - ی فارسی :

ئى "د" و "ن" ه ، ئەگەر نە یانە دلی ئە ئصبی گۆرانیی ، قازا نجشا فرەتەرا . ئامایشا بو بایس و ، ناھە ماھەنگی و ، لکە کۆریوی و ، دەردیسەری کە چادما ی مشیۆ گنۆددانی (دزانی) !
2- جە "وہئینە" (مقدمە) نە ، "پیشینە" یا "پیشەکی" ، رەنگا جە وە ئینە ی پەسەند تەری با .

بەیدی با ئەگەر وئما کورد مزانمی ؛ ریشە وبنە چە یچما بژناسمی . کورد "ماد" ا ، ماد نژادەن و ، نژادش ئاریائی - یا ، ئاریانواچ - ا . زوانو ئاریانواچیی بریتیا جە کوردی و ، دەری ، کە ریشە شا یۆن ، جە یەک ئەداو تاتە یە نی . جیائی دوی برایا یانی لاواز بیە ی ھەردوی ، ئەگەر نە واچمی یانی مەرگشا ! . گۆرانی کە ییاگە دارو "پالەوی" یا و ، زوانی

پیرۆزۆ، پایداریا؛ جهه مانوه خته نه که تاوانش پهی 1200 سالی درهختوو زوانی کوردی به گردوو وچه کاشهۆ، پاریزنۆو ئاویاری کهرۆ، یاری هامشانوو مهدهدکار بیهن پهی زوانی "دهری"ج. جه رهۆتوو زهمانیه نه، دهری بیهن زوانوو فییرگهی (= زوانوو نویسهی و، وانای دهسه ئاتی، که ناکامه کهش ئانه نه که: فارسی زانی خاس تا چند سالی چیهۆتتهر، که سیۆ بی که "عه ره بی زانی خاس بی!! کوردی گۆرانی وهئی، هه رگیز ئی به دنایه پی شیوه، به وی شهۆ نه دی.

3- هام ماناو ئی واژایچه هه ن: هه ره که ت (= رهۆت، جموجۆل، جوئه، جهه، بزاف، ...) خه تتهر = خطر (= مه ته رسی، دلهوره، دله چرکی و...) ترۆقی = ترۆقی (= پيشه رفت، پيشكهوت، وه لکه وتهی و...) عیلمی (= زانشی = زانستی)، "زانش" جه ریشه و "زانای، = "وه رزش" جه ریشه و "وه رزنای".

ته جره به (= نه زمون، ...) وه واژێ فره ته ری چینی شاکه نه رکوو سه روو شانامانه، جه هونیا و په خشانه نه، به کارشا بارمی تا گنا یاگی. با په خشان فره ته ر بنویسمی، تا خاسته ر به یمی ره. من کۆشش که روو ئیکاریه که روو نه گه ر یاری ده بستانییما یا وه ری با. با ریشه و ویما پته و که رمی و، شانازی بیمی په نه ش، ریشه و داگیر که ری پیو که رمی و، مه ژگ و، نه ندیشه بازی بیمی، چه نه ش.

به خش دوم - صرف (کلمه و انواع آن):

کلمه (= واژه، واته، واچه، وشه، که لیمی و...)، کاک ف.ر. چی به شینه به "هازیوهی" فراوانه "واژه" ش پیناسه که رده ن (39-218).
جه "فصل اول" (= جیاگا - ی به که م، برکه - ی به که م) نه، فعل و انواع آن (= کرده وو، گونه - کیش)، به شه و شیریشا دریایه پنه. پی مانا که به دریزی و، وردی چی بارهۆ چه مکه که شیکریانهۆ.

جه باقى شش (6) "جياگا" كه يته ريه نه؛ هه 6 گۆنه كه يته رو "واژه" شيكارى كريان.
 (= 2- نامى 3- هامنمه 4- نما 5- بهند 6- دهنگ 7- پواز)

په ي پيناسه و "كلمه" (= واژه) ي ،

واته نش: "واژه له فزيوا [له فزيوا] كه جه دوى يا چند واك- ا، درؤس بيهن و، جه روهو
 مانايچه و، دوى جورين "

1- يا "مانادارا" پيسه: "هيله" - ي ، "بهرز" - ي ، هه شت - ي ، و ...

2- يا ويش به ته نيا "مانا" نه دؤ ده سه و؛ مه گهر دئى رسته يه نه (= جمله يه نه)، يا

چه نى واژه و [ده سه واژيو ته رى] بو. پيسه: "جه" - ي ، "وه" - ي ، "بى" .

واژه جه سه رنجگا و رازوانيه و، كريان به جه وت (7) به شى كه ئينينى :

- فعل (= کرده و، کردار، کار، ...)

- اسم (= نامى، ...)

- ضمير (= هامنم، يا گه گيرو نامى، ...)

- صفت (= نما، به يانكهر، ...)

- قيد (= بهند، پاييه ند، نكده ر...)

- صوت (= دهنگ، نهوا، سدا، ناوا...)

كه به دريژى 60 لا په را (44-104) ته نيا جه باره و "كرده و" يه ره باس كريان ؛ كه

هه لبه ته يا گى ويشه نه . چى باسه نه گرو كه سايه تيه كا (= يه كه م، دوهم، سييم كه سى

"تاك" و، "كو"، به ته رتيب : من ، تو ، ناد/ناده - ئيمه، شمه، نادى/ناديشا = 6 كه سى

جه يه رى زه مانينه (= ويه رده ، ئيسه، ئايه نده) نه ؛ به تيرو ته سه ل به ئاسانكار ييوى فره به

يارمه تى خشته ي و، هونيا يا و، نه نفي هامدهنگه ي ئينگليسيه و، ... باس كريان .

زياتر چينه يچه، بريؤ كرده وى ته رى هه نى كه كاك فاتيح ئانيچشه ئاوردينينه ميدانو و

باسو و باتوورى . پيسه ئينيشا: كرده و "فه رمانى" (نه رى، نه رى)، كرده و "نه زا و،

نه فرينى" ، كرده وى "تاييه ت" و، كرده وى "پيوه ز، پيوهن" . ئوميد هواره نا جوانه روشنويره

كرداريه كيما جه هه ر يا گيو هه نى ؛ ئيمه ته كه را و واژى هاسهنگ و، هامدهنگ و، هام ماناي

په ي ئاواژا كه عه ره بى - فارسينى بي زاوه و، ئى "رازوانه" پى زوانه ، بو به ئانه كه

گه ره كمانه .

جه کۆتائی ئی باسیه نه، دوی خشتیش پهی ئاسانکاری فرهتهری رازناینیوه که یارمه تیدرو،
ئاسانکاری که ریئی پهی خاسته رنه ییواوی وانیا ری .

سه رنج :

دوی چیویم ویرکه و تیوه ، میژا پانه یه واچووشا :

1- خالبه ندی (Punctuation) ، یائی به کار به رده ی "هیما" و ، نیشانه - ی . که به فارسی
په نه ش ماچا : " نشانه گزاری ؛ زانایش و ، به کار به رده ییش جه نویسه یه نه فره فره زهرووریا . به
پاو نه زمونوو سالیانیوی که ئی وانمه واته نه و ، به حکمو ئانه یه که مزانوو جه دنیاو نامه
و په رتوکیه نه چ نه خشیوش هه ن ، سپارده م ئینه نه که گرد خامه به ده سیو ، کوششکه رو فیرو
زانش و ، " خالبه ندی " بو . (بریو چی هیمایا ئینینی) : (، ؛ ؟ ! " " - [])
چی پیوه نه نه ، من نامیلیکوم به نامی " خالبه ندی له نووسینی کوردیدا " ، نویسه ن که ساله و
2005 ی و مزاره ت و روشنبیری جه سلیمانی چاپ و وه نا که رده نه و . مشیو ده سگنو و ، فره یج
نه رزانا .

2- وانیا ر و نویسیاری گۆرانی گو ، نه گهر به گردوو چی رشیوه کا و گۆرانی ئاشنا بو ، نویسه یو
وانای گۆرانییش په ی ساده ته رو ، ئاسانته رکه رو . من نه گهر نویسه ی واژیویم به چی رشیوه و
شۆشی " په ی سه خت بو ؛ چی رشیوه و " نۆدشه = نۆتشه " ی به کار به روو . یا پاوه ی یا هه ر لایوه ته ری
که هه م په ی ویم نویسه ییش ئاسان بو ، هه میج په ی وانیا ری نه وه وانایش . ئینه چیو یوا که
گرد کوردیوی ره سه ن مشیو پیشوازش چنه که رو . چه مه رانا .

من جه سه ودا ی نه شق ، جه رگم که با به ن چ په روا م جه تیخ ، ئافراسیابه ن !

بخش سوم - نحو : نقش کلمات (219-242)

چی به شینه ، ک. ف. ئی با به تشه شیکه رده نه و که " واژه = واته " ، چ نه خشیوش هه ن جه
دلیکرو کوو رسته (تیپ) یه نه . واژه و " نحو " ی به ماناو " رای ، ره ی ، ... " ن . دیارا ئی مه یج
چیگه نه باس جه " راو زوانی = رازوان - ی " که رمی .

په ی ئینه یه درؤس بنویسه ی و ، درؤس بو انمیوه ، نیازما به پاو رهوشیوی هه ن که جه
عه ره بیه نه په ش مواچان " نه حو = نحو " . پاسه که رهویه و کاک فاتیحیا ؛ چی به شیچه نه

بەھەمان ھاز و شىۋاز، باسەكەش ئارايىش كەردەن بە ھۇنيىاي پەپ جە راز و نياز ؛ شيش كەردەنەۋ جەسیر تا پياز!

پەي وى ئەرەئاردەيچ (تەمرینی) ، ھۇنيا ھەرە دەنگدارەكى ھۇنيارى گەۋرەي ، فيركار ئەھمەد بەگى كۆماسى - ش (گلکۆي تازەي ئەيل) جە پايان و ، باسەكەيەنە پيشكەشە كەردینە . جاريئەتەر خامەش گەشوو ، سەۋزۇ ، رەوان بۇ .

جە كۆتائی نامە كەيەنە (243 - 264) ، يەرى خشتيش درۆسى كەردینى كە بەتەرتیب ئينینى :

ئەلف - واژەھا و اصطلاحات آواشناسی و دستوری (243-247) .

چى خشتەنە 90 واژى رازوان - ييش - بە فارسى - وئارايىنى و ، ھام ماناكيش بە "كۆردى [گۆرانى] ھەۋرامى ، ئاوردينى و نيشانە دايىنى . پەي ئاوا نگارى - چ ، چيگەنە و سەراسەرو نامەكەيەنە ؛ جە " ئەئفى ئينگليسىي " بارەش ھۆرگرتەن كە كاريوى پەپ دەرديسەرو زانشيانەن . وەلى ؛

چيگەنە گەرەكما ئى چند واژەيە كە نمونيوەنى جە كۆ خشتەكەي ، نيشانە بدەو . ئەگەر كەسانيو ھەنى ، واژى ، دەسەواژى ، ... خۇمائيتەرى مزانا ؛ زوانەكەيما دەۋلەمەندتەر كەرا .

- پسوند = ... + پاشبەند	- ضمير =؟! + ھامنامە ، ياگەدار ، ...
- پيشوند = ... + پيشبەند	- حرف ربط = ... + وات ، واچ يا واژەيلكنەر ،
- بخش (ھجا) = ... + بەش	- حرف عطف = ... + واتى گيلنەر

سەرنج :

ئينە كە من پا گيروەرە سەروو " گۆرانى (ھەۋرامى) " ؛ پەي ئينەيەنە كە " ھەۋرامان " بووم و ، بەريۆ (= زيډوماوايىوى) جۇگرافىيائى تاييەتا ، جە چوارچويوى دياريكريانە . بە - نەخشە و رووبەريوى تاييەت . پەۋچى پيداببيەو ، گەۋرەبيەو ئى بووم و بەريە ، وئيش بە " ھەۋرامى يا ھەۋرامانى " مدۆ قەئەم .

وەلى " كەنولەئى " جە دینەوەرە ، كوليانى ، "زەنگەنە و ، جەھورو ، رۇژبەيائى و ، باژەئانى " ، جە گەرميان ، " گۆران " جە گاوارە و ، كۆزەران و ، سنجاوى و ... ، " شەبەك " جە موصل ، كاكەئى

و یارسان جه سهراسهرو دنیای ، نهگهچى نهدهب و ، ويژهو،هونیاو ،خونیاو، نامى
پيرؤزىشا پازوانه نى كه ههؤرامانه نه، قسيش پنه مكرىان ؛ وهلى ههركيز نههواچان : زوانما
ههؤراميا . ماچا : زوانما گؤرانى - يا . تازه باسوو دملى و، دهيله مى و، ههكارى و مهرودهشتى
و ... ، بامدرو .

با زوانه كه يما كه جه گردو سهرچمه زانشيه كاو دنيايه نه به " گؤرانى " نه ژناسيانوو
نامى بريان و، بريؤ، جه رووبه ريوى تهنگه لانى يه ره گوشه نه كه گنو به يينوو : " هه له بجه "
يو، " مهريوان يو، " روانسه رى، " نه قه تيسنميوه !! تكاتا وه نه كه روو بياو ديئمه نه ؛ چيش
كه ره كا و اچوو : " نه زمون كرىاى ، نه زمونيويتهر مه كه رديوه ؟!"
ب _ واژه نامه (249-261)

شيوه زوانى گؤرانى ، هه رپاسه وه لتهر ناماژم كه رد؛ برابه شا چه نى شيوه زوانه كايتهرى (=)
فارسى ، ده رى ، سوغدى ، په شتو ، نوردو ، تاجيك ، ... + سؤرانى ، كرمانجى ، كه له پورى و،
نورى و، ...) .

واژيما به فراوانى تيكه لىنى . نه گهر واژى (وشى) ره سه نى جه هه ركام چينيشا هورگيرمى
، به مه رجيو و يما ناواژيما نه با ، باكيؤ نيا . باكما مشيو جه ناواژابؤكه تا نيسه بيژگه هه ژارى
و، نه دارى و، خه مبارى و، بيمارى و، دماكه و تهى و ، ... ، هيجيته رشا په نه نه به خشاينمى .
چيگه نه (جه واژه نامه) نه ، به بيچه واندهو برگه و " نه لف " ي ، واژه كى به " گؤرانى " نويسياينى
و، به فارسى مانا كرياينى . نزيكه و 500 واژانى كه به ته رتيب و، واژه نامه - ي ، و نارياينى .
پ - كتابنامه ، دما دوه لاپه ره و نامه كه ي ، تايبه تا به نامه به ردهى نا سهرچمه كه كاك
فاتيجى نازيزى په ي فه راهم كه ردهى و، نه وه رازناى نامه فره ئيژا كيش ، وشكناينى و،
باره ش چنه هورگرتتئينى . پيرسه كه نيشانه مدؤ كه 14 سهرچمه ي فارسيى و، 16 سهرچمه ي
كوردبيش و مروو ده سانه بيينى .
دمايين واژه :

لازم نه زانا جه باره و ئى چيواره بنويسوو و مروو نانه يه به سهره كى و، بنه ره -
تبيم نه زاناي : هه لى چاپى ، ئيملا (ديكته) ، خالبه ندى ، و ...
